

ትምህርቲ ስነ-ዜጋን ስነ-ምግባርን

መፅሐፍ ተምሃራይ

5^ይ ክፍለ

ስንድእ:- ሚኒስትር ትምህርቲ ፌዴራላዊ ዴሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ

ትርጉም:- ገ/ሄር ቢሆን
አለምሰገድ ሃዲስ

ፅፈት:- ዮሃንስ ገ/ጻዲቕ
ተኸለ ዕጁር

ፅፈት ምርጫጋፅ:- ሓዲስ ወ/ማርያም
ሰሎሞን በዩነ
ሮማን ግደይ

ክአላታት ቁልፊ ከይዲ ስራሕ ምድላውን ትግበራን ስርዓተ ትምህርቲ ቢሮ ትምህርቲ ክልል ትግራይ

ሚኒስትር ትምህርቲ ፌዴራሊ. 2003

PITAMBRA BOOKS PVT.LTD.

© ሚኒስትር ትምህርት ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ

ቀዳማይ ሕታም 2003 ዓ.ም

መሰሉ ብሕጊ ሕልው እዩ

ሓታሚ PITAMBRA BOOKS PVT.LTD
B-95 Industrial Area, Aijoli-Jhansi(U.P.) INDIA
Ph.: +91 510 2720106,2720107, Fax: +91 510 2720851
E-Mail: pitambra2001@gmail.com

ኣይ.ኤስ.ቢ.ኤን 978-99944-2-066-7

ምስግና

እዚ መፅሓፍ ተምሃራይ ፅሬቱ ሓልዩ ንክወፅእ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ ካብ IDA፣ FTICF፣ ፊንላንድ፣ ልምዓት ተራድኦ ጣልያን፣ ዘ ኔዘርላንድ፣ DFID ገንዘባዊ ሓገዝ ብምርካብ እዩ።

ስለዚ እዚ መፅሓፍ ተምሃራይ መምርሒ ንመምህር ሓዊሱ ተሓቲሙ ንክወፅእ ብቀጥታን ብተዘዋዋርን ዘወፈዩ ብዙሓት ውልቀሰባት፣ ጉጅለታትን፣ ትካላትን ካልኦት ኣካላትን ክምስገኑ ይግባእ።

ሚኒስትር ትምህርቲ

አይትሕለፉኒ!

እዚ መፅሓፍ ብጥንቃቄ ንሓዞ

እዚ መፅሓፍ ንብረት ቤት ትምህርትኹም እዩ።
 ከይቕደድ፣ ከይበላሾ ከይጠፍእ ብጥንቃቄ ሓዝዎ።
 እዞም ዝስዕቡ ሓሳባት መፅሓፍኩም ብጥንቃቄ
 ንምሓዝ ስለ ዝሕግዝኹም አንብብዎም።

1. መፅሓፍኩም ብጥላስቲክ፣ ጋዜጣ ወይ ብኻሊእ ገይርኩም ሸፍንዎ፤
2. መፅሓፍኩም ራህዲ ወይ ራሕሲ አብ ዘለዎን ዘይፅሩይን አይተቕምጡ፤
3. መፅሓፍኩም ክትጥቀሙሉ እንትትደልዩ አእዳውኩም ፅሩይ ምኃኑ አረጋግፁ፤
4. አብ ውሽጢ ኾነ ደጋዊ ሸፋን መፅሓፍኩም ብእርሳስ፣ ስክርቢቶ ኮነ ካሊእ አይትፅሓፉ። አብቲ መፅሓፍ ናይ ዘለው ሕቶታት መልሲ አብ ደፋትርኩም ፅሓፉ፤
5. አብ መፅሓፍኩም ከም ምልክት እትጥቀሙሉ ንእሽቶይ ወረቐት ወይ ፈትሊ መሳሊ ተጠቐሙ። እርሳስ፣ ስክርቢቶ፣ ደፋትር፣ መፅሓፍ ዝመሳሰሉ ከም ምልክት አይትጠቐሙ። መሕቕፊ ደፋትርውን አይትግበሩዎ፤
6. ዝኾነ ስእሊ ካብ ውሽጢ መፅሓፍኩም ቀዲድኩም አይተውፅኡ፣ ነውሪ እዩ፤
7. ካብ መፅሓፍኩም ዝኾነ ገፅ እንተተቐዲዱ ብጥላስተር ወይ ብኻሊእ መጣበቂ ፀግንዎ፤
8. መፅሓፍኩም ናብ ቦርሳኹም እንትትኣእትው ብጥንቃቄ ይኹን፤
9. መፅሓፍኩም ክትወሓሓሱ እንተለኹም ብጥንቃቄ ተቐባበሉ፤
10. ሓዱሽ መፅሓፍ ንፈለግ ግዘ እንትትጥቀሙ በቲ ድሕሪት ገፁ አቐምጡዎ። ውሑዳት ገፃት አፍኩስ እናበልኩም ግልፅ እቲ ጠርዙ ፍንፅሕ ከይብል። ደጋዊ ሸፋን ግልፅ አቢልኩም ንድሕሪት ዕኹልል አቢልኩም አይትሓዝዎ ከይፈንጨል፤
11. እዚ መፅሓፍ ብድሕሬኹም ዝመፁ አሕዋትኩም ክጥቀሙሉ እዮም ልቢ በሉ።

ትሕዝቶ ሰደጃ

ሪጋ	ምዕራፍ	ገፅ
1	ምዕራፍ 1. ስርዓት ዴሞክራሲ -----	1
	1.1. ዴሞክራሲ እንታይ እዩ? -----	1
	1.2. እንታይነት ሰብአውን ዴሞክራሲያውን መሰላት-----	4
	1.3. ፍልልይ -----	6
	1.4. ስርዓት መንግስቲ ኣብ ኢትዮጵያ -----	10
	1.5. ርክብ ወፃኢ ኢትዮጵያ -----	15
	መጠቓለሊ ምዕራፍ -----	16
2	ምዕራፍ 2. ልዕልነት ሕጊ -----	22
	2.1. ሕገ መንግስቲ እንታይ እዩ? -----	22
	2.2. ንልዕልነት ሕጊ ተገዛኢ ምዃን -----	27
	2.3. ስነ-ምግባር -----	30
	2.4. ስልጣን -----	32
	2.5. ምስጢር -----	34
	2.6. ግዕዝይና -----	36
	መጠቓለሊ ምዕራፍ -----	39
3	ምዕራፍ 3. ማዕርነት -----	43
	3.1. እንታይነት ማዕርነት -----	43
	3.2. መሰል ማዕርነት ብሄራትን ብሄረሰባትን ህዝብታትን -----	44
	3.3. መሰል ማዕርነት ኣብ ቤት ትምህርቲ -----	48
	3.4. ማዕርነት ፆታ -----	50
	3.5. ማዕርነት ባህሊ -----	54
	3.6. ጉዳኣት ኣካል -----	56
	3.7. እንታይነት መሰል ማዕርነት ሃይማኖት -----	58
	መጠቓለሊ ምዕራፍ -----	60

4	ምዕራፍ 4. ፍትሐውነት -----	64
	4.1. ፍትሐ -----	64
	4.2. ከይዲ አወሃህባ ፍትሕን አብ ከባቢኦም ዝርከቡ ኣካላት ፍትሕን-----	69
	4.3. ፍትሐ ከንድሉ ዝኸለሉ ኩነታት -----	74
	4.4. ማሕበራዊ ትካላት -----	80
	4.5. ግብሪ -----	82
	መጠቓለሊ ምዕራፍ -----	86
5	ምዕራፍ 5. ፍቕሪ ሃገር -----	89
	5.1. ፍቕሪ ሃገር -----	89
	5.2. ፍቕሪ ሃገር ዝጎድኡን ዘዕንውን ተግባራት -----	93
	5.3. እንታይነት ሓበራዊ ናውቲ መገልገልቲ -----	96
	5.4. ካብ ድኽነትን ድሕረትን ምንጋፍ -----	99
	5.5. ዜግነት -----	103
	5.6. ሃገራዊ ሰንደቕ ዕላማ -----	104
	መጠቓለሊ ምዕራፍ -----	108
6	ምዕራፍ 6. ስምዒት ሓላፍነት -----	111
	6.1. እንታይነት ግቡእ ምፍፃም ሓላፍነት-----	111
	6.2. እንታይነትን ኣድላይነትን ቃልኪዳን -----	114
	6.3. እንታይነት ቅንዕና፣ ተአማንነትን ሓቀኛነትን -----	117
	6.4. ኣድላይነት ምፍፃም ሓላፍነት -----	119
	6.5. እንታይነት ሃፍቲ ተፈጥሮን ታሪኻዊ ሓድግን -----	122
	6.6. ኤች.አይ.ቪ/ኤድስ -----	126
	መጠቓለሊ ምዕራፍ -----	128
7	ምዕራፍ 7. ህርኩት ባህሊ ስራሕ -----	132
	7.1. ምፍጣር ስራሕ -----	132
	7.2. ከይሰራሕካ ምብላዕ -----	135
	7.3. መሰል ምስራሕ -----	141
	7.4. እንታይነት ሙያን ሙያዊ ስነ-ምግባርን -----	144
	መጠቓለሊ ምዕራፍ -----	148

8	ምዕራፍ 8. ዓርስኻ ምኽኣል -----	152
	8.1. እንታይነት ዓርስኻ ምኽኣል -----	152
	8.2. ዓርስ እምነት -----	155
	8.3. ብሓሳብካ ምፅናዕ -----	156
	8.4. መግለፅታት ብዛዕባ ዓርስና ዝህልወና ግጉይ ግንዛብ -----	159
	8.5. ረብሓ ዓቕምኻ ብምፍላጥ ካብ ካልኦት ክትመሃር ድልው ምኻን -----	162
	መጠቓለሊ ምዕራፍ -----	167
9	ምዕራፍ 9. ባህሊ ምዕቛር -----	171
	9.1. ምዕቛር-----	171
	9.2. ብትልምን ብዓቕምኻን ምንባር -----	177
	9.3. ኣብ ስድራ ቤት ንምዕቛር ዝፃረፍ ተግባራት -----	182
	መጠቓለሊ ምዕራፍ -----	185
10	ምዕራፍ 10. ንጡፍ ተሳትፎ ህዝቢ -----	190
	10.1. ንጡፍ ተሳትፎ ህዝቢ -----	190
	10.2. ኣድላይነት ንጡፍ ተሳትፎ ህዝቢ -----	194
	10.3. ዓይነታት ተሳትፎ ህዝቢ -----	197
	10.4. ሲቪክ ማሕበራት -----	199
	መጠቓለሊ ምዕራፍ -----	202
11	ምዕራፍ 11. ኣለኻ ፍልጠት -----	206
	11.1. እንታይነትን ረብሓን ፍልጠት -----	206
	11.2. መረዳእታ ዝርከቡሎም ሜላታት -----	209
	11.3. ድሑር አተሓሳስባን ኣርአእያን -----	213
	11.4. ባህሊ ንባብ -----	214
	11.5. ሜላ ኣፀናንዓ ትምህርቲ -----	217
	መጠቓለሊ ምዕራፍ -----	220